

Ha ez az állítás igaz az általa illusztrált könyvekre, akkor mit mondhatnánk arról a könyvről, amely munkásságáról szól, írásai, illusztrációi találhatók minden egyes lapon? Csak egy egyszerű mondatot: ennek a könyvnek valóban lelke van.

TULOK PÉTER

(*Sorozatszerkesztő Székely András, szerkesztette Nagy Borbála Réka, Holnap Kiadó, Budapest, 2006, 108 oldal, 5900 Ft*)

PERNECZKY GÉZA:

Assembling Magazines, 1969–2000

Világviszonylatban is úttörő jelentőségű munkával találkozik az olvasó Pernecky Géza Kölnben élő művészettörténész kötetében. A szerző tevételes alakítója volt a hetvenes–nyolcvanas évek legérdekesebb (perem)művészeti mozgalmanak, a kiüdeményművészetnek, gyarapítva az általa köröztetett költészeti és képzőművészeti kísérletek bőséges termését, poétikai gazdagságát, így hát közelről figyelhette az eseményeket. Ha azt vesszük, hogy a Pernecky által taglalt kiadói forma, az *assembling* éppen a mail art terjesztői rendszerének köszönheti népszerűségét, sőt létét, akkor az is nyilvánvalóvá válik, hogy esetében a

publikálásnak egy lényegében félhivatalos, illetve – a kelet-európai és a dél-amerikai elnyomatás színhelyein – illegálisnak számító rendszeréről van szó.

Az assemblings által terjesztett (avantgárd) művészeti szellemiség Nyugaton és Keleten egyaránt azért szorult a peremekre, mert az örök lázadást, a folyamatos kísérletezést és az értékek átgondolását kezdeményezte, beleértve a politikai ellenállás esztétikai megfogalmazását. A szabadgondolkodású nyugati országokban inkább a status quo esztétikai kánonjait tagadó, a hivatalos művészeti orgánumoktól önszántukból távol maradó progresszió képviselőinek vált kedvelt disztribúciós formájává az assembling, míg Európa keleti fertályán a belső diszsidensek, a rendszeren kívüliek – a második nyilvánosság képviselői – folyamodtak a közlésnek ehhez a formájához, amely szoros természetes rokonságot mutat a szamizdat működésével. Minden esetben az elégedetlenség táplálja létrejöttét, függetlenül annak alapindítékaitól. Világszerte tapasztalható elterjedésének ideje pedig egybeesik a művészet decentralizálásának erősödő folyamatával, a nagy művészeti központok szerepvésztésével és a peremművészeti diaszpórák elszaporodásával.

Az assembling-kiadás alapját ugyanazok a művész-címlisták képezték, amelyek a mail artnak is a

csirize voltak. Ráadásul a rendszer technikailag is roppant egyszerű eleven működött: a szerkesztő-projektgazda a felkért munkatársaktól annyi közleményt (alkotást) kért be, ahányan a címlistáján szerepeltek. A begyűjtött eredeti lapokat folyóirattá, antológiává kötötte, és szétküldte a közreműködőknek – mindegyiküknek egyet. A legelterjedtebb példányszám 15 és 50 között mozgott. Ettől voltak jelentős eltérések is, de a kelet-európai országokban például a felső határ leginkább 30 volt, mert annyinak a sokszorozásához és terjesztéséhez még nem kellett hivatalos engedély. Műfajtól, szerkesztői koncepciótól és témától függően az assemblagek változatos produkciója alakult ki, szerzői között tudva olyan alkotókat, akik mára nemzetközileg is jelentős művészekké avasztak.

Bennfentesként Perneckzynek nem okozott különösebb gondot az assemblage-kiadványok gyűjtése, és amikor kollekcója már tetemesre duzzadt, többször világ körüli útra indult, hogy találkozhasson azokkal az érdekes emberekkel – elsősorban szerkesztőkkel –, akiket az antológiákból megismert. Archívuma idővel a valaha létezett legteljesebb állománnyá nőtte ki magát, alapját adva mostani kétnyelvű kötetének, amelyben megtalálhatjuk a fontosabb kiadványok listáját, jellemrajzát, technikai instrumentációját, amiket képi és szöveges dokumentumok egészítenek ki.

Megkerülhetetlenül fontos kötet egy megkerülhetetlen művészettörténeti jelenségköről.

SZOMBATHY BÁLINT

*(Árnyékkötők, Budapest, 2007,
256 oldal, 4500 Ft)*